

Erdély

ALAPÍTVÁ 1892-BEN

Új sorozat, 133. szám
2019/11.Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891 ÉrtesítőjeFőszerkesztő: Tóthpál Tamás
(tothpaltamas@gmail.com)
Főmunkatárs: Pál GyöngyiA következő lapszám megjelenik:
2019. december 20.

Mesebeli Ökrök völgye rejtett vízeséssel

A Királyerdő karsztos jelenségekben gazdag, erdő borította mészkőfennsík, a Bihar-Vlegyása északnyugati nyúlványa a Sebes- és a Fekete-Körös völgyei, valamint a Jád völgye között. Barlangok, karsztforrások, vízesések teszik látványossá a vidéket. A mészkőtömbökben a vízfolyások szurdokokat vájtak, ilyen a Sebes-Körös szurdokvölgye, a Vida-szoros és az Ökrök völgye (vagy Boiului-szoros).

PÁL GYÖNGYI

Az Ökrök völgye (Valea Boiului) egyik kedvenc kirándulóhelyünk, minden évben felkeresünk, most október végén szerveztünk ide kirándulást. Vonnattal indultunk Kolozsvárról, 27-en voltunk reggel a vonatállomáson, idősebbek, fiatalok és három gyermek is volt velünk. Aznap tértünk át a téli időszámításra. Már reggel az induláskor ragyogóan sütött a nap. Az idei őszt csodálatosan szép volt, mind szeptember, mind október kedvezett a kirándulásoknak. Kilenc óra körül érkezünk a barátok (Bratca) állomásra, és elindultunk a Sebes-Körös partján Remetelőrétől felé.

A remetelőrétől Körös-hídtól induló, piros ponttal jelzett turistaúton elhagyjuk az aszfaltot és elindulunk egy székérúton. Elhagyunk néhány házat, elérjük a helyet, ahol az Ökrök (Boiului) pataka a Sebes-Körösbe ömlik egy sziklafal tövében, és végre elmarad a civilizáció zaja. Követjük az Ökrök völgyét, amely az elején egy rövid szakaszon összeszűkül, majd ismét kiszélesedik. Vashídon át sátorozásra alkalmas szép tisztás-

ra jutunk. Innen látszik a völgy fölé magasodó mészkőszikla, ezt a kilátópontot (Belvedere Piatra Boiului) érintjük később. Az évtizedes erdei utat leleménnyel megépített hidacsok teszik járhatóvá, míg végül maga az út is elbújik a fák lombjai alá. A völgyön kellemes, árnyas lombhullató erdőben ha-

ladunk, 30-40 perc múlva eljutunk a vízesés felé irányító jelzőtábláig. A patak mentén találjuk az Ökrök-vízesést. A hétlépcsős vízesés nem méreteiben, hanem rejtettségében és vadságában nyújt felejthetetlen emléket. Ahol a szekérút emelkedni kezd, balra van a letérő az erdészeti útról a patakhoz, végigsétálhatunk az egyre szűkülő patakmederben, különleges formájú sziklákon lépdelve az Ökrök-vízesésig, többször átkelve a patakon. A csoport egy része a patak másik partján halad, a dupla piros pont jelzésen, a többiek a patakmederben. Bármelyi-

ken 15-20 perc alatt eljutunk a gyönyörű vízeséshez. A víz hét méterről zuhan alá egy sziklafalon. Ez a sorozat legnagyobb és legkönnyebben megközelíthető tagja. Mögötte található az apróbb vízesések, de a völgy meredek, sziklás oldalai miatt megközelítésük nem lehetséges.

Visszatérünk a piros pont jelzésig. Innen fél óra mászás után balra fordul az út, mi meggyünk tovább egyenesen, fel a völgyön. Kierünk egy tisztásra, egy magányos házat is látunk, itt hirtelen jobbra térünk és szekérutat követünk továbbra is felfelé, a Barátka-Körösponor útig.

A tetőn ebédszünetet tartunk, élvezzük a nap melegét és a pihenés örömét.

Felkerekedünk, Bratca Poiana tanyaházait elhagyva az erdő szélén haladunk. Friss nyárfa- és fenyőcsemetek között már-már látszik a táj is körülöttnünk. Innen már szinte csak lefelé vezet az út, alattunk a Sebes-Körös kanyarog, ellátunk a Révi szorosig is, csodálatosan szép az alattunk elterülő táj. Tábla mutatja az ösvényt, amelyen rövid emelkedő után feljutunk a völgyből észlelt kilátóponthoz (Belvedere Piatra Boiului). Nagyszerű kilátás nyílik a Sebes-Körös völgyére, az erdő sűrűjére, a meszszeles dombokra és tanyavilágukra. Nehéz abbahagyni a fotózást, végül rászánjuk magunkat a továbbhaladásra. Azt hittük, innen már csak lefelé megyünk, de előttünk tornyosul még egy 100 méteres utolsó emelkedő a Tipleura. A dombon jelzőoszlopot találunk és irányjelző táblát, miszerint Remetelőrétől 10 percre van. Mesebeli panoráma, alig lehet betelni a látvánnyal. A jelzés innen szinte függőlegesen ereszkedik a völgybe, a falu szélén lévő házakhoz, ahonnan indultunk az Ökrök völgye körútjára. Nem a meredeken ereszkedünk le, hanem visszatérünk az ösvényre, ahonnan az emelkedő indul a Tipleu-tetőre, onnan szekérúton Barátka és a Sebes-Körös partjára. Az állomásról délután fél 5 előtt indul a vonatunk Kolozsvárra.

Csúcsfotó az osztálynyi kirándulócsapattal

A SZERZŐ FELVÉTELE

Belarusz: diktatúra vs. álmvilág retró autókkal, macskamúzeummal

A kirakatország, ahol minden patyolattiszta, dübörög a gazdaság, virágzik az infrastruktúra és senki sem munkanélküli. A földi paradicsom, ahol egy férfit négy nő jut és tíz hölgyből legalább nyolc fotómodell-kaliberű. Ki gondolta volna, hogy Fehéroroszország ennyi meglepetést tartogat? Az EKE – Kolozsvár 1891 meghívására Geberán Bianka, Kiss Olivér és Máthé András számolt be Európa utolsó diktatórikus országába tett látogatásáról.

KISMIHÁLY BOGLÁRKA

Belarusz hallatán a fejünkben felöltő gondolatok száma közelít a nullához és csúf kudarcot vall általános műveltségünk, hiszen a turisztikai célállomások listáján talán utolsó helyen kulogó ország még a sajtóban publikált témák között is olyan ritka példánynak számít, mint a fehér holló. Ha mégis olvashatunk róluk, akkor csakis a szólasszabadsággal foglalkozó intézetek napirendjére kerül fel újabb bebörtönzések, eltűnések híre kapcsán – kezdte beszámolóját Kiss Olivér újságíró, aki társaival együtt szintén kérdésekkel telve indult neki kéthé-

tes fehéroroszországi útjának. A látogatás izgalmasan indult, hiszen a nemzetközi repülőjáraton 70 utas közül ők hárman voltak turisták, a repülőtéren kihallgatták őket, a milícián való bejelentkezés után pedig 30 napra szóló pecsételt igazolást kaptak, amelyre jobban kellett vigyázniuk, mint a szemük világára, ha ki akartak jutni az országból. Szállásadóikra couchsurfing, „kanapéturizmus” által találtak rá, akiktől próbáltak minél többet megtudni e különös ország működéséről, közhangulatáról, életszínvonaláról, ám egyikük sem mert túl sokat beszélni. Egyik fiatal szállásadójuknak az állam emberei többször kifejez-

ték nemtetszésüket, amiért nagyon sok turista fordul meg nála.

A rend és fegyelem szent és sérthetetlen, a legeldugottabb utcákon is 2-3 ember takarítja a semmit, ledobott szemetet kutatva sem találni, és hajléktalankokba sem lehet beleszaladni, mert nincsenek. A munkanélküli nemhogy állami segínyt kapna, hanem kétszeres villanyszámlát kell fizetnie, aki megszegi a szabályokat, azt nem zárják börtönbe, hanem betuszkolják a kék furgonba és megtanítják kesztyűbe dudálni. A félelem szinte tapintható, ritkán találkozni nevetgélő baráti társaságokkal, mindenki fegyelmestten, mereven járkal. A fiatalok ugyanúgy buliznak, mint itt, annyi különbséggel, hogy fegyveres rendőrök „vigyáznak” rájuk, nehogy a szórakozás hevében a közhangulat átcsapjon tüntetésbe. Fehéroroszország nem lepukkant posztkommunista állam, hanem jól kiépített infrastruktúrával rendelkező, fejlett ország autópályákkal, a tö-

megközelkedés elektromos buszokkal zajlik. A minimálbér 700 és 1000 lej között mozog, de az üzemanyagnak litere kb. 3 lej és a gáz ára is minimális.

Az útvonalat Bianka tervezte, a 2500 km-nyi távot bérelt autóval vállalták be. Minszk fővárosban több világháborús múzeumot látogattak meg, felfedezték a régi gyárnegyedek graffitizett falai között a hangulatos kávézókat, visszafójtott lélegzettel elsétáltak a KGB monumentális épülete előtt, és megkeresték a házat, ahol Kennedy feltételezett gyilkosa, Lee Harvey Oswald lakott. Meglátogattak egy macskamúzeumot, ahol meglepetésükre eleven macskákat találtak, s gyorsan rájöttek, hogy a múzeum valójában álcázott menhely. Bresztben mozdonymúzeumba mentek, Grodnóban meglátogatták a Báthory István építtette házat, ahol utolsó éveit töltötte, az ukrán határ melletti Gomelről megtudták, hogy valamikor zsidó főváros volt 43 zsinagógával

(ebből jelenleg egy működik), Csernobil után pedig teljesen kiürítették. Az ország természeti kincseiből is szerettek volna egy kis ízelítőt, végigkerekedtek több nemzeti parkon, ám nem teljesen azt kapták, amire vágytak, hiszen a lebetonozott úton autók is közlekedtek.

Andrást főként a retró autók hozták lázba, egyiknek a tulajdonosa el is vitte őket egy körre, a végén pedig majdnem rátukmálta tízezer euróért. Építészet iránti rajongását nem élhette ki, hiszen a német offenzíva idején az országot szinte egyenlővé tették a földdel, ezért minden épület „új”. Hiányzott a barokk, a gótika, a reneszánsz, csupán neoklasszicista és szocreál épületek, tömör betonból készült kommunista emlékművek, Lenin-szobrok fogadták minden városban. András szerint két hét túl sok az ország körbejárására, a hangulatot elég laposnak jellemezte az egzotikus kirgiz és kazah tájakhoz viszonyítva.

A kincseket rejtő Dés

Október utolsó szombatján Désre látogattunk. Miért esett a választás éppen Désre? Mert ide kaptunk meghívást Szász József dési lokálpatriótától, aki arról próbált meggyőzni, hogy érdemes Désre látogatni, mert van ott látnivaló bőven. Igaza van! Nem kellett sokat győzködni, amúgy is szeretjük a történelmi kisvárosokat, amelyek mindig meglepetésekkel szolgálnak.

KOVÁCS D. ZSUZSA

A Kolozs megyei Dés a kincses város árnyékában éli mindennapjait, de nem szabad elfelejteni, hogy egykor a Magyar Királyság fontos városa, Belső-Szolnok, majd 1876-tól Szolnok-Doboka vármegye székhelye volt. Honfoglaló őseink is megfordultak erre, ennek bizonyítéka a város területén végzett ásások során feltárt honfoglalás kori kard. A település honfoglalás kori eredetere utal az a szájhagyomány is, miszerint neve onnan származik, hogy őseink a város helyén pihentek meg és imádkoztak, miközben háromszor Deust kiáltottak. Valójában személynévi eredetű, Derzs vagy Dezső. A települést első okleveles említések, 1214-ben még csak szószállító helyként említik, a désaknai és a széki sóbányák-

muk, kolostoruk teljesen elpusztult. Ez volt a város második temploma, az első templomról csak az 1332-es pápai tizedjegyzékből tudunk. A harmadik templom a 15. században épült gótikus stílusban, Szent István király tiszteletére, de rövidesen ez is a legtöbb erdélyi katolikus templom sorsára jutott. A hitújítás hatalmasan hőmpölygő hulláma Erdélyt is elborította, Dés gyors egymásutánban tért át Kolozsvár példáját követve a lutheránus, református, majd unitárius vallásra. A templomot I. Rákóczi György 1638-ban adta a reformátusoknak, ma is ők használják. A 18. századi rekatolizáció során ferences szerzeteseket telepítettek a városba, ők építették fel Dés negyedik templomát Pádúai Szent Antal tiszteletére.

Városnéző sétánkat a református templomnál kezdtük, ahova be se

minden résztvevő színes ismertetőt kapott. A rendház bejáratánál található Róth Miksa híres üvegfestő és mozaikművész Assisi Szent Ferencet ábrázoló mozaikja, fölötté a felirat: „Szent Ferenc imája védje és áldja e házat és lakóit.”

Sok érdekességet láttunk a helyi múzeum termeiben is, ásásokból származó leleteket, a sóbányászat eszközeit, a vasöntés fénykorából származó használati és dísz tárgyakat, numizmatikai gyűjteményt, benne a világ legkisebb bankjegyét, amelyet 1917-ben adtak ki Romániában.

Felkerestük az 1848-as emlékművet, amelyet az oda eltemetett 24 honvédnek állítottak 1889-ben. Akkor ezen a helyen temető volt, azóta beépítették, az emlékmű egy ház kertjében áll, tulajdonosai, bár román nemzetiségűek, beengedik a látogatókat, sőt a március 15-i ünnepségeket is itt tartja a város magyarsága. Lám, így is lehet. Még a város térképén is fel van tüntetve, igaz csak mint oroszlanos emlékmű.

Luidort Peti tanyáján a töklámpásos gyerekfoglalkozás után

ban kitermelt kőszőlő elszállításának folyami kikötője volt. Védelmére később várat építettek, amelyet először 1236-ban említ oklevél. Váráról viszonylag keveset tudunk. 1661-ben a török felégette, ezután palánkkal és sánccal erősítették meg. 1686-ban és 1689-ben a császáriak rabolták ki, 1697-ben tűz pusztította. 1703-ban és 1706-ban a labancok égették fel. 1717-ben a krími tatárok dúlták fel, ekkortájt szűnt meg a sóbányászat is. Ma sem a vár, sem a városfal nem látszik.

A sókitermelés biztosította a település fejlődését olyannyira, hogy Dés 1261-ben István ifjú királytól városi rangot kapott, hamarabb, mint Kolozsvár. 1291-ben III. András király is megerősítette a régi szabadalmakat és ezen felül még vásártartási jogot is adott a désieknek. E középkori privilégiumok voltak Dés város fejlődésének biztos alapjai. Az oligarchák alatt, a 13. század végétől Dés városa is az Erdélyben ekkor leghatalmasabb főúr, László vajda hatalmába került, ez az állapot Károly Róbert trónra kerülése után is tartott még egy ideig, végül a királynak sikerült érvényesítenie hatalmát. A város szabadalmait Károly Róbert király is megerősítette, és alapítványt tett az itteni Agoston-rendi szerzetesek részére is, eszerint „minden Désre sőt szállító szekér után 2 kőszőlő adadni rendelt”. A szerzetesek a reformáció idején hagyták el a várost, templo-

mehtünk, ugyanis néhány hete elkezdődött a templom régen várt felújítása, ami nagyjából két évig tart. A tiszteletes úr a templom bemutatása mellett azt is elmondta, hogy a felújított padlástérben látogatóközpontot nyitnak, ahol megmutatják az érdeklődőknek a templom igazi különlegességeit, a festett gerendákat és szarufákat. Ilyen nincs egyetlen templomban sem. Természetesen visszavárja csoportunkat a felújítás után.

Sétánk során az egykori vár helyét kerestük fel, ahol ugyan már semmi sem utal a várra, csak azt lehet tudni, hogy ott volt. Az egyik kertben láttuk az egykori turulmadaras emlékmű oszlopának egy darabját, amit ma asztalnak használnak. A turulmadaras emlékművet a millenniumra állították a város főterén, egykori talapzatán ma már más emlékmű díszel. A ferences templom felé menet számbavettük Dés jeles épületeit, vezetők nemcsak a meglévő, hanem a már lebontott épületekről is beszélt, sőt képeket is mutatott róluk, így például a 19. század végén épült színházról.

A ferences templomba érkeve megismerkedtünk a szerzetesrend telepítésének, majd az általa felépített templom és kolostor építésének történetével, a kommunizmus idején elszennvedett üldöztetéssel, a rendszerváltás utáni megújulással és perzeze magával a templommal, amelyről

Ezután következett kirándulásunk fénypontja, meglátogattuk Homonnai Daday Lenke nénit, Daday Lóránd lányát, aki gyermekkorában találkozott Móricz Zsigmonddal, illetve az egyik Kornis gróffal. Sok érdekességet mesélt nagy szeretettel őseiről, utódairól, életéről. Birtokában van egy régi levél, amit Pápai Páriz Ferenc, a Désen született híres orvos, tudós, a nagyenyedi kollégium tanára írt egyik ősenek, másolatát nekünk is megmutatta. Szívesen hallgattuk volna még...

A ma már Déshez tartozó, egykor különálló kis falu, Dészicegy református templomát látogattuk meg, amely a második világháború idején, nehéz körülmények között épült. Festett kazettás mennyezete Incze János festőművész és diákjainak munkája. Utána meglátogattuk az egyetlen dési EKE-tag tanyáját. Éppen a dési gyerekek számára szervezett tökforgató verseny végére értünk, ahol nemcsak a zsűrizésre váró remekműveket csodálhattuk meg, hanem még a terület, terület asztalkához is meghívtak. Ezúton is köszönjük a vendéglátást Luidort Péternek. A kirándulást a désaknai fürdőben fejeztük be, aminek most csak a fedett része működött, de talán egyszer majd nyáron is eljutunk oda, akkor meg a több sóstóból és édesvíz medencéből álló hatalmas fürdőkomplexumot is kipróbálhatjuk.

Decemberi bakancslista

■ **December 1. (vasárnap):** Kirándulás a magyarfenesi fenyves erdőbe (15 km). Találkozás 9 órakor az M21-es (9-es) autóbusz Bucium utcai megállójában. Szervező: Csorba Anna.

■ **December 4. (szerda):** Séta a Péter-gerincen (7 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta ♦ 18 órától közgyűlés a János Zsigmond Unitárius Kollégiumban (fizikum, földszint).

■ **December 7. (szombat):** Majláth-kút (14 km). Találkozás 8.45 órakor az M16 (40-es) autóbusz megállójában (a román opera mellett). Szervező: Pál Gyöngyi.

■ **December 8. (vasárnap):** Rózsa Sándor-kerékpártúra: Dés – Kornis-kastély – Rózsa Sándor sírhegye – Szék – Kötelend – Apahida – Kolozsvár (75 km); Désig CFR-vonattal. Találkozás 7 órakor a vasútállomáson. Szervező: Szima Márton.

■ **December 9. (hétfő):** Házsongárdi séta III. A parcella. Találkozás 14 órakor a temető bejáratánál. Szervezők: Kovács D. Zsuzsa és Lőrinczi István ♦ 18.30 órától választmányi gyűlés és a túravezetői testület tanácskozása az EMT gyűléstermében (Magyar/December 21. út 116. szám).

■ **December 11. (szerda):** István-forrás (9 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta ♦ Nemzetközi Hegy Nap: Rekető – Izsár – Pape – Hídegszamos üzem (13 km, 600 m szintkülönbség, menetidő 6 óra). Szervező: Kiss János. Érdeklődni telefonon. Hétvégére is használható a túra kiskocsis jelentkezőkkel.

■ **December 14. (szombat):** Hagyományos borforralás a Bács-torokban. Találkozás 9 órakor a Törökvágás tetején (a falumúzeum előtt). Szervező: Szilágyi András.

■ **December 14–15. (szombat-vasárnap):** Szász erődtemplomok nyomában. Kétnapos autóbuszos kirándulás. Indulás: szombaton reggel 6 órakor a volt FLIP üzlet (Széchenyi/Mihai Viteazul tér 9A szám) előtt. Szervező: Szima Márton. A buszban a helyek száma korlátozott, előzetes jelentkezés szükséges december 5-én csütörtökön 18 óráig a honlapon található űrlap kitöltése által, vagy személyesen az ügyfélszolgálati irodában.

■ **December 18. (szerda):** Cérna-forrás (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta.

■ **December 21. (szombat):** Őzek völgye (15 km). Találkozás 8.45 órakor az M16 (40-es) autóbusz megállójában (a román opera mellett). Szervező: Barabás Ibolya.

■ **December 25. (szerda):** Rejtett-forrás (7 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta.

■ **December 26. (csütörtök):** Karácsonyi séta a Sáros-bükben (15 km, 250 m szintkülönbség). Találkozás 8.45 órakor az M16-os (40-es) autóbusz román opera melletti megállójában. Szervező: Kiss János.

■ **December 28. (szombat):** Bükki séta (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Bagaméri Tibor.

Januári előzetes:

■ Január 4. (szombat): Hagyományos Árpád-csúcs-túra (20 km, 400 m szintkülönbség). Szervező: Kiss János.

További naprakész információk a honlapon: www.ekekolozsvar.ro

Ügyfélszolgálat

■ **Ideiglenes iroda:** Magyar/1989 December 21 utca 116. (udvar, bal oldali épület), hétfőtől csütörtökig 10–14 óra között. **Irodavezető:** Kismihály Boglárka ♦ **Pénztár** az ideiglenes ügyfélszolgálati irodában, valamint a közgyűléseken ♦ **EKE-fotóklub:** kedden 17 órától a székházban (Fürdő/Cardinalul Iuliu Hossu utca 20. sz., 13-as ajtó). ♦ **Könyvtár:** bejelentkezni telefonon Székely Lavottánál.

Túravezetők, szervezők elérhetőségei

Bagaméri Tibor 0742-776930
Csorba Anna 0740-407652
Kiss János 0364-807639
Kovács D. Zsuzsa 0747-070790
Lőrinczi István 0747-136310
Pál Gyöngyi 0742-373546
Székely Lavotta 0748-036290
Szilágyi András 0742-625130
Szima Márton 0766-703575
Elnök: Szima Márton 0766-703575
Titkár: Branea Róbert 0723-400496
Pénztáros: Molnár Ildikó 0742-471280
Könyvtáros: Székely Lavotta 0748-036290
Irodavezető: Kismihály Boglárka 0746-228294